

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
КОМПЛЕКС УКООПСІЛКИ «ОСВІТА»

**ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
БЕЗ ВІДРИВУ ВІД ВИРОБНИЦТВА
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

МАТЕРІАЛИ
XXIX МІЖВУЗІВСЬКОЇ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

20-21 травня
2004 року

ПОЛТАВА
РВВ ПУСКУ
2004

щення рівня кваліфікації, а й значний розвиток його здібностей, щоб він міг якісно здійснювати нові види діяльності.

Головною метою післядипломного навчання є не тільки засвоєння вузівської програми, а й опанування системи послідовного удосконалення професійних знань та вмінь на основі нової інформації.

При цьому необхідно дотримуватися таких принципів післядипломного навчання, як: безперервність; зацікавленість (залежність учителя від кваліфікації та оплати праці); самостійність у навчанні; право вибору навчання; практична направленість.

Освіта є запорукою збільшення зростання інтелектуального потенціалу нації. Чим вищий рівень знань і культури, тим вищий рівень життя. Будь-яке цивілізоване суспільство зацікавлене в цьому. Проте можливості традиційної освіти сьогодні вже практично вичерпано. Падіння престижу освіти, відірваність навчальних програм від життєвих вимог, брак навчальної літератури – усе це показники того, що освітня галузь переживає кризу.

Щоб вийти з такого становища, треба розробити концептуально нові підходи до удосконалення підготовки викладача та підвищення його кваліфікації. Мета сучасної системи педагогічної освіти – неперервний загальний і фаховий розвиток викладача.

У майбутньому лише високоосвічена людина зможе управляти інфраструктурою нової цивілізації. Усе це, безперечно, прямо впливатиме на розгалужену систему навчання та виховання людей, адже новий час висуває нові вимоги. Неперервна освіта стане обов'язковою складовою життя кожної людини.

ЗМІСТ

<i>Рекомендації XXIX міжвузівської науково-методичної конференції «Проблеми підготовки фахівців без відриву від виробництва в умовах реформування вищої освіти»</i>	3
---	---

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Косаріна В.П.</i> Інформаційні ресурси та комп'ютерні технології, спрямовані на поліпшення якості навчальної діяльності студентів-заочників.....	7
<i>Озуй Н.І., Карпенко Н.М.</i> Використання міжнародних стандартів в управлінні процесом підготовки фахівців без відриву від виробництва.	14
<i>Строчихин Ю.Ф.</i> Учебно-методическое обеспечение подготовки специалистов без отрыва от производства: состояние и проблемы	17
<i>Скляр Г.П.</i> Соціальні критерії якості післядипломної кооперативної освіти.....	22
<i>Тодорова І.С.</i> Психолого-педагогічні аспекти навчання студентів-заочників.....	25

СЕКЦІЯ 1. ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ В УПРАВЛІННІ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БЕЗ ВІДРИВУ ВІД ВИРОБНИЦТВА

<i>Назаренко В.О., Назаренко Л.О.</i> Моніторинг навчальної діяльності студентів-заочників	29
<i>Шимановська-Діанич Л.М.</i> Моніторинг підготовки фахівців без відриву від виробництва	31
<i>Нартова І.В., Яковенко К.Ф.</i> Моніторинг якості самостійної та індивідуальної роботи фахівців, що навчаються без відриву від виробництва.....	33
<i>Зенкова Л.М.</i> Сучасні підходи до проблеми медіаосвіти студентів заочної форми навчання	36

Жидєєва Л.І., Пшенична А.Ж., Костяник Н.В. Поліпшення навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів-заочників	240
Чанцев В.П. Використання електронного навчально-методичного комплексу «Електротехніка» студентами-заочниками	242
Олійник Н.В., Мазур Г.М. Про удосконалення методики виконання курсових робіт з курсу «Технологія продукції громадського харчування»	245
Похилюк В.В. Форми і методи підготовки фахівців без відриву від виробництва в умовах транзитивних перетворень вищої школи	247
Дорохіна М.О., Фірсова Р.М., Місюна О.В., Поспелов С.В. Роль методичного забезпечення в підготовці фахівців без відриву від виробництва в умовах реформування вищої школи	249
Шурдук А.І., Махно М.Г. Роль інноваційного методичного забезпечення самостійної роботи студентів заочного факультету з фізико-математичних дисциплін	251
Спасова Т.П. Якісне навчально-методичне забезпечення як чинник підвищення успішності студентів заочної форми навчання	253
Вишневецька Л.І., Моторний Ю.В. Методичне забезпечення виконання контрольних робіт зі статистики в умовах реформування вищої освіти	255
Дейниченко Г.В., Постнов Г.М., Єфімова В.О. Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів заочної форми навчання за дисциплінами кафедри «Устаткування підприємств харчування»	258
Лисюк Г.М., Неміріч О.В., Сибірякова І.Г., Костіна З.Л. Методика проведення розрахунків з дисципліни «Основи наукових досліджень і технічної творчості» за допомогою електронних таблиць <i>Microsoft Excel</i> для студентів заочної форми навчання	260

Капаєва Л.М. Особливості навчально-методичного забезпечення модульно-рейтингової системи навчання студентів-заочників	262
Шепелєва В.І., Дмитренко Р.І., Чернуха В.І. Заочна форма навчання іноземної мови в умовах реформування освіти	264
Шановал М.П. Методичні аспекти підвищення рівня економічної підготовки інженерів-технологів без відриву від виробництва	266
Ємець Є.М., Карнаухова Г.В. Методичне забезпечення навчальної діяльності студентів-заочників з курсу «Математичні моделі в розрахунках на ПЕОМ» у міжсесійний період	268
Шахов П.Е. Використання словотворчих моделей в англійській економічній лексиці при викладанні на заочному факультеті	270
Нікітіна Г.О. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів заочної форми навчання	272
Варнавська Н.Б. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів у міжсесійний період	275
Хван А.В. Навчально-методичні проблеми перекладу економічної термінологічної лексики студентами-заочниками за допомогою електронних засобів	277

СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ

Ванжа Н.В., Шенгерій Л.М. Психолого-педагогічні аспекти вивчення математичних дисциплін студентами заочної форми навчання	279
Бондар Т.П., Ковальчук І.М. Синдикативний метод як чинник активізації навчального процесу у вищій школі	280

Структурним підрозділом, уповноваженим в університеті щодо управління процесом підготовки фахівців без відриву від виробництва, є деканат заочного факультету, який визначає та розпоряджається ресурсами, необхідними для здійснення процесу, збирає необхідну інформацію про процес, відстежує та управляє його ходом і несе відповідальність за його результати перед вищим керівництвом, ректоратом. Деканат планує та встановлює цілі в області якості процесу, встановлює відповідальність, повноваження, взаємозв'язки, систематично аналізує результати процесу і приймає управлінські рішення. Діяльність деканату заочного факультету повинна бути спрямована на забезпечення головної мети – підготовки без відриву від виробництва конкурентоспроможних фахівців.

Опис технології здійснення навчального процесу визначається навчальними планами, графіком навчального процесу, програмами дисциплін, положенням про заочний факультет, деканатом заочного факультету, посадовими інструкціями співробітників, методиками виконання підпроцесів. Важливу увагу деканату слід приділяти управлінню невідповідною продукцією, тобто управлінню навчальною діяльністю студентів-заочників, які мають незадовільну успішність.

З метою своєчасного виявлення, усунення та попередження невідповідностей, деканат повинен застосовувати наступні заходи оперативного управління процесом:

- контроль результатів процесу (результатів екзаменаційних сесій та державної атестації);
- контроль за забезпеченням та ефективністю використання ресурсів (кадрів, навчально-методичної літератури, матеріально-технічної бази тощо);
- отримання своєчасної, об'єктивної та адекватної інформації про задоволеність споживача (студента, викладача, підприємства, де працює студент-заочник) процесом;
- регламентовану систему аналізу результатів процесу, розробку і впровадження коригувальних та запобіжних дій;
- введення прийнятих змін у відповідну документацію.

Наведена схема управління дозволяє забезпечити достатньо високу ефективність процесу підготовки фахівців без відриву від виробництва.

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ БЕЗ ОТРЫВА ОТ ПРОИЗВОДСТВА: СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ

*Строчихин Ю.Ф., декан Полтавского базового
заочного факультета, заведующий кафедрой
статистики, доцент, к.э.н.
Полтавский университет потребительской
кооперации Украины*

Подготовка специалистов без отрыва от производства является достаточно традиционной для наших учебных заведений. Практически каждый вуз в этой области имеет свои традиции и особенности, свой наработанный положительный опыт и одновременно свои проблемы. Одним из наиболее важных элементов обучения студентов-заочников выступает учебно-методическое обеспечение учебного процесса.

Как известно, с начала 1990-х годов прекратилось централизованное обеспечение вузов учебно-методическими разработками для студентов заочной формы обучения по дисциплинам типовых учебных планов, да и само понятие стабильного учебного плана ушло в историю. Центр тяжести работы по подготовке такого учебно-методического обеспечения был перенесен непосредственно в вузы. При подготовке учебно-методического обеспечения для студентов-заочников ориентируются на формы учебной работы со студентами, предусмотренные учебными планами (этот принцип соблюдается и в нашем университете). К таким формам, предшествующим сдаче студентами зачетов и экзаменов, относятся аудиторские занятия (лекции, практические, лабораторные и семинарские занятия), контрольные и курсовые работы, консультации, самостоятельная работа.

Наиболее специфической для заочной формы обучения выступает такая разновидность учебно-методического обеспечения как методические указания (или рекомендации) по выполнению контрольной работы и задания контрольной работы для студентов-заочников. Специфичность данной учебно-методической разработки вытекает из того, что только для студентов, обучающихся без отрыва от производства, учебным планом в целях активизации самостоятельной работы студента в межсессионный период предусмотрена такая форма учебной работы как выполнение контрольной работы. Оценивая состояние учеб-

но-методического обеспечения контрольных работ студентов-заочников в университете, можно сделать вывод, что оно сформировано на должном уровне практически по всем дисциплинам учебных планов отдельных специальностей, по мере необходимости оперативно обновляется, при введении в сетку учебных планов новых учебных дисциплин кафедры университета осуществляют подготовку необходимого нового учебно-методического обеспечения. Вместе с тем здесь необходимо остановиться на трех проблемах.

1. Наиболее распространенным вариантом оформления методических указаний по выполнению контрольной работы для студентов-заочников сегодня выступает их включение в состав издаваемых учебно-методических комплексов по отдельным дисциплинам и, к сожалению, стало довольно редким издание непосредственно методических указаний (или рекомендаций) по выполнению контрольной работы и заданий контрольной работы в виде отдельной учебно-методической разработки; между тем такая практика учебно-методического обеспечения выполнения контрольных работ студентов-заочников апробирована годами и совершенно незаслуженно отошла на второй план. Если до недавнего времени наиболее сложная для разработки часть комплексов (это прежде всего тестовые, расчетные, ситуационные задания, в том числе контрольные, а в ряде случаев и сами программы новых, только-только вводимых в учебные планы учебных дисциплин) носила закрытый характер (в том смысле, что комплексы, будучи по существу более чем наполовину служебной документацией, сохранялись на кафедрах, и доступ посторонних лиц к ним был затруднен), то сегодня университет, поставив издание комплексов на поток, сам осознанно идет на раскрытие комплексов для всеобщего использования, за что имеет совершенно очевидную признательность со стороны конкурирующих с нашим университетом других вузов Полтавского региона, главным образом негосударственных. Нарботки преподавателей – разработчиков комплексов – представляют собой авторский интеллектуальный продукт, правом на который располагает наш университет. При сложившейся ситуации с защитой авторских прав на нашем рынке образовательных услуг ничто не мешает конкурирующим с нами вузам, сменив титульную страницу с реквизитами нашего университета, успешно решить собственные проблемы учебно-методического обеспе-

чения учебного процесса. Вывод (путь решения данной проблемы) однозначен – следует переориентироваться с непрерывного тиражирования комплексов на подготовку традиционных учебно-методических разработок по отдельным видам учебной работы – в контексте рассматриваемого вопроса – это методические указания (или рекомендации) по выполнению контрольной работы и заданий контрольной работы для студентов-заочников в виде отдельной учебно-методической разработки. Это позволит:

а) *сократить материально-денежные затраты университета на тиражирование методической продукции.* В издаваемые комплексы включаются элементы, которые, безусловно, обязательны для комплекса, но не нужны для непосредственной работы на аудиторных занятиях или организации самостоятельной работы; например, излишней выглядит тематика рефератов, поскольку рефераты, как правило, пишут не все студенты; к тому же в интересах актуализации тематики ее надо обновлять чаще, чем сами комплексы; не следует приводить такое изобилие тестовых заданий, в их разработку вкладывается особенно много интеллектуальных усилий преподавателей и они особенно ценны для конкурентов, если, конечно, речь идет о действительно творческой и самостоятельной разработке автором тестов, а не их заимствовании из других источников, достаточно привести несколько типовых тестов по каждой теме, а при реальном контроле знаний студентов использовать другие тесты, содержащиеся в кафедральном комплексе;

б) *в большей мере учитывать специфику формы обучения.* Например, студентам дневной формы обучения не нужны задания контрольных работ для студентов-заочников, а последним не нужны учебные задания для проведения семинарских, практических и лабораторных занятий в том объеме, в каком они необходимы для студентов дневной формы обучения, что вытекает из разного количества часов аудиторных занятий на дневной и заочной формах обучения; между тем комплексы включают и то, и другое, что увеличивает их объем в печатных листах;

в) *сделать комплексы более мобильными.* Например, любое изменение количества часов аудиторных занятий или часов, отводимых на самостоятельную работу, или соотношения меж-

ду ними потребует изменения соответствующего элемента комплекса – нужно иначе перераспределить подлежащий освоению материал на аудиторную и самостоятельно изучаемую части, перераспределить часы между отдельными темами; аналогичная проблема возникает при изменении названия темы или ее содержания; в оттиражированном комплексе такое изменение можно внести только путем переиздания комплекса, в хранимом на кафедре в традиционном виде – путем замены одной или нескольких страниц;

г) оставить конкурирующим с нами вузам их проблемы по разработке полных комплексов в связи с очередной аттестацией или аккредитацией, а не облегчать им их решение, и, как следствие, *минимизировать интеллектуальные и авторско-правовые потери университета.*

2. Следует задуматься о целесообразности включения непосредственно в учебно-методическое обеспечение выполняемых студентами-заочниками контрольных работ самих заданий или вариантов контрольных работ. Вместо этого было бы правильнее разработать достаточно массивные кафедральные банки заданий контрольных работ, из которых можно было бы ежегодно формировать обновленные или переформированные варианты контрольных работ, закрепляемые за студентами в период установочной сессии и имеющие вид раздаточного материала. Такой подход не бесспорен, но позволяет оперативно (ежегодно или раз в два года) трансформировать содержание каждого варианта контрольной работы, а не оставлять его неизменным на протяжении всего срока использования учебно-методической разработки (а это порой пять-семь лет).

3. Необходимо шире использовать в практике работы со студентами-заочниками аудиторные контрольные работы, которые позволяют более объективно измерить уровень знаний студента, полученных им в период самостоятельной работы над курсом в межсессионный период, и избежать оплачиваемой помощи посторонних лиц, околачивающихся на поприще выполнения домашних контрольных работ некоторым студентам-заочникам.

Отталкиваясь от посылки, что контрольная работа студента-заочника (домашняя или аудиторная) призвана активизировать и методически упорядочить его самостоятельную работу по

усвоению того или иного учебного курса, следует обратить внимание на еще одно возможное направление учебно-методического обеспечения процесса обучения студентов-заочников: кафедрам университета целесообразно осваивать новую разновидность учебно-методических разработок – это методические указания (рекомендации) по изучению отдельных тем учебной дисциплины с элементами практикума. Хорошо известно, что объем методических указаний (или рекомендаций) по выполнению контрольной работы имеет ограничения, и отразить в этой учебно-методической разработке всесторонне и глубоко все темы курса практически невозможно (по этой причине в контрольные работы включаются главным образом типовые задания среднего и низкого уровня сложности). Между тем для студентов-заочников, преимущественно самостоятельно осваивающих учебные курсы, такие потемные учебно-методические разработки, содержащие в том числе и примеры типовых задач и их решения, примеры тестов и мотивированный выбор правильных ответов, были бы хорошим подспорьем в самостоятельной работе и подготовке к сдаче зачета или экзамена.

Основные предложения, касающиеся совершенствования учебно-методического обеспечения подготовки специалистов без отрыва от производства в обозначенной области, исходя из выявленных проблем и поставленных задач, можно свести к следующему:

1) переориентироваться на подготовку традиционных учебно-методических разработок – методических указаний (или рекомендаций) по выполнению контрольной работы и заданий контрольной работы для студентов-заочников в виде отдельной учебно-методической разработки;

2) ввести в практику учебно-методической работы кафедр университета подготовку методических указаний (рекомендаций) по изучению отдельных тем учебных дисциплин с элементами практикума для студентов заочной формы обучения;

3) рассмотреть возможность инициирования предложения в адрес вузов, главных по отдельным направлениям подготовки специалистов и отдельным специальностям, возобновить практику централизованной подготовки учебно-методического обеспечения контрольных работ студентов-заочников по нормативным дисциплинам и доведения его до государственных и ведомственных вузов Украины.